

ЯРЕМЕНКО М. О.

к. е. н.

ДВНЗ «Криворізький національний університет»
narima@bk.ru

ВОЄЦЬКА М. Є.

магістр міжнародної економіки

ДВНЗ «Криворізький національний університет»
narima@bk.ru

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЛІСОВИЙ СЕКТОР: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОГНОЗ НА МАЙБУТНЄ

Розглянуто європейський лісовий сектор та надано його загальну характеристику. Виявлено необхідність пропагування позитивного європейського досвіду на глобальному рівні. Визначено місце Європи на глобальному ринку лісових товарів. Досліджено тенденції зміни долі у світовому експорті та імпорті лісових товарів за субрегіонами Європи. Розглянуто інтенсивність торгівлі лісоматеріалами. Здійснено загальний прогноз розвитку ринку лісових товарів у найближчі 20 років. Виявлено, що у майбутньому структура торгівлі зміниться завдяки успішній реорганізації лісового сектору. Визначено, що баланс виробництва значним чином зрушиться на Схід.

Ключові слова: європейський лісовий сектор; глобальний ринок лісових товарів; торгівля; тенденції; прогноз.

ЯРЕМЕНКО М. А.

к. э. н.

ГВУЗ «Криворожский национальный университет»
narima@bk.ru

ВОЕЦКАЯ М. Е.

магістр міжнародної економіки

ГВУЗ «Криворожский национальный университет»
narima@bk.ru

ЕВРОПЕЙСКИЙ ЛЕСНОЙ СЕКТОР: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПРОГНОЗ НА БУДУЩЕЕ

Рассмотрен европейский лесной сектор и предоставлена его общая характеристика. Обнаружена необходимость пропаганды позитивного европейского опыта на глобальном уровне. Определено место Европы на глобальном рынке лесных товаров. Исследованы тенденции изменения доли в мировом экспорте и импорте лесных товаров по субрегионам Европы. Рассмотрена интенсивность торговли лесоматериалами. Осуществлен общий прогноз развития рынка лесных товаров в ближайшие 20 лет. Обнаружено, что в будущем структура торговли изменится благодаря успешной реорганизации лесного сектора. Определено, что баланс производства значительным образом передвинется на Восток.

Ключевые слова: европейский лесной сектор; глобальный рынок лесных товаров; торговля; тенденции; прогноз.

YAREMENKO M. O.

candidate of economic sciences

State State Institution of Higher Education Kryvyi Rih National University
narima@bk.ru

VOIETSKA M. Y.

master of international economy

State State Institution of Higher Education Kryvyi Rih National University
narima@bk.ru

EUROPEAN FOREST SECTOR: THE CURRENT TRENDS AND FORECAST FOR THE FUTURE

The European forest sector is considered and its overall characteristics is given. The necessity of the positive European experience's promotion globally is identified. The place of Europe in the global market of forest products is defined. The tendencies of the forest products' world exports and imports shares by the European subregions are researched. The intensity of timber trade is considered. An overall forecast of the forest products market's development for the following 20 years is done. It's found that the future trade structure will be changed due to the successful reorganization of the forestry sector. The production balance is determined to move forwards the East significantly.

Keywords: European forest sector; the global forest products market; trade; trends; forecast.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світової економіки ліси забезпечують численні соціальні та економічні вигоди, починаючи з легко вимірюваних економічних показників, що пов'язані з результатами діяльності лісової промисловості і закінчуючи менш відчутною користю у соціальному контексті. Окрім цього, помітний зростаючий інтерес до вивчення ролі лісів у забезпеченні підтримки незаможного прошарку населення, що проявляється у зменшенні його вразливості до впливу потрясінь економічного і екологічного характеру і в боротьбі з бідністю в цілому. Існують також тенденції до недооцінки ролі лісів як природних ресурсів несільськогосподарського характеру, зокрема у можливості отримання більш ефективних засобів існування.

Саме тому, в період загальної глобалізації компаній, науково-виробничих об'єднань, економічних, соціальних і природоохоронних угод і процесів одне із принципових питань стоїть у тому, як процес розробки сільськогосподарської політики, який до сьогодні орієнтований на національний рівень, може реагувати на глобальні умови, що постійно змінюються. Тим, хто має відношення до європейського лісового сектора, слід активізувати свої зусилля на міжнародному рівні. Європейський досвід в області лісокористування слід більш активно пропагувати на глобальному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Глобальним дослідженням і оцінці лісових ресурсів присвячена діяльність ряду зарубіжних вчених, таких як М. Баклі, К. Браун, А. Вайтман, Е. Варга, С. Голд, Дж. Грей, Б. Гюннеберг, Дж. Дуглас, Е. Кілбі, А. Крейг та Е. Пепке, а також вітчизняних науковців: Корнєвої К.Ю., Мешкової В.Л., Синякевича І.М., Ткач В.П. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є надання характеристики європейському лісовому сектору. Основні завдання статті полягають у тому, щоб визначити місце Європи на глобальному ринку лісових товарів, а також здійснити загальний прогноз розвитку цього ринку.

Виклад основного матеріалу. Як і в більшості інших секторів, позиції Європи на глобальних ринках лісових товарів безпосередньо визначаються відносними розмірами її економіки. Тенденції зміни долі Європи в загальному світовому обсязі імпорту і експорту лісових товарів (у вартісних показниках) після 1961 року представлені на рис. 1.

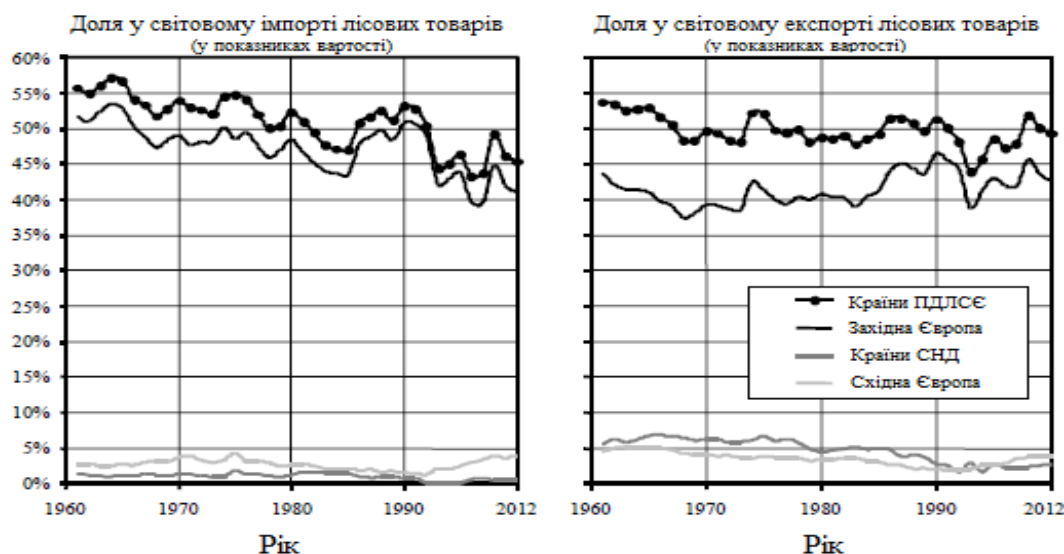

Рис. 1. Доля Європи у глобальній торгівлі лісовими матеріалами, 1961–2012 рр. [1]

Відносна значущість Європи як імпортера лісових товарів в останні 40 років мала тенденцію до поступового зниження. Така тенденція пояснюється тим, що імпорт інших регіонів, зокрема Східної Азії, зростає значно швидшими темпами, аніж імпорт Західної Європи, на долю якої завжди припадала основна частина європейського імпорту.

Також на рисунку можна спостерігати підвищення значимості імпорту Східної Європи в останнє десятиріччя, що спричинено швидким економічним зростанням у цьому субрегіоні; це стимулювало попит на усі види лісових товарів як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел.

Вагомість Європи як експортера лісових товарів за останні сорок років знизилася, хоча і меншим чином, ніж у випадку імпорту. Це зниження можна пояснити низькими темпами росту і скороченням експорту Східної Європи і субрегіону СНД. Як зазначалося раніше, ці тенденції почали йти на спад, але у довгостроковому періоді це призвело до зменшення долі цих двох субрегіонів у світовому експорті лісових товарів. Вартісний об'єм експорту лісових товарів Західної Європи, навпаки, збільшується тими ж темпами, що і в інших частинах світу. В результаті цього на долю Європи протягом останніх чотирьох десятиріч незмінно припадало приблизно 40–45% світового експорту лісових товарів.

Сьогодні Європа являє собою невеликого нетто-експортера лісових товарів (у вартісних показника) на регіональному і субрегіональному рівнях. Це також показано на рис. 1. Більш повне уявлення про тенденції зміни торговельного сальдо можна отримати на основі тенденцій зміни нормалізованих балансів торгівлі основними категоріями продукції, які зображено на рис. 2 і рис. 3.

Рис. 2. Довгострокові тенденції у нормалізованому балансі торгівлі пиляними і листовими лісоматеріалами [1]

На рис. 2 видно, що в результаті змін, що відбувалися протягом цього періоду, у сальдо торгівлі пиломатеріалами та лісовими деревними матеріалами Європи, імпорт цієї продукції за своєю вартістю сьогодні приблизно дорівнює її експорту.

На ринках пиломатеріалів Східна Європа і субрегіон СНД завжди були крупними нетто-експортерами, при цьому імпорт пиломатеріалів субрегіону СНД був нікчемно малим, адже експорт майже в чотири рази перевищував імпорт Східної Європи. Основні зміни у стані сальдо торгівлі на загальноєвропейському рівні відбулися за рахунок Західної Європи, особливо протягом останнього десятиріччя. Вартість імпорту пиломатеріалів Західної Європи у справжній час перевищує вартість експорту менш ніж у півтора рази, у зв'язку з чим дефіцит нормалізованого торгового балансу складає менше 20%. Для порівняння слід відмітити, що у 1960-і роки, коли імпорт Західної Європи за своєю вартістю більш ніж у два рази перевищував експорт, цей показник дефіциту дорівнював 30–40%.

Тенденції зміни сальдо торгівлі листовими деревними матеріалами схожі з тенденціями у секторі пиломатеріалів, хоча перевищення експорту над імпортом у субрегіоні СНД є відносно менш значимим, а Східна Європа перетворилася із великого нетто-експортера у невеликого нетто-імпортера. У Західній Європі протягом останнього десятиріччя в цьому випадку відбулися істотні зміни, тобто намітилася тенденція до зрівнювання імпорту і експорту за вартістю.

Нормалізований баланс торгівлі целюлозою свідчить про те, що Західна і Східна Європа залишаються крупними нетто-імпортерами цього товару, а субрегіон СНД – його крупним нетто-експортером, як це видно з рис. 3. Дефіцит у європейській торгівлі целюлозою за останні чотири десятиріччя зріс внаслідок зростання дефіциту у Західній Європі, що цілком можна пояснити різким ростом виробництва паперу і картону у Західній Європі і переорієнтацією целюлозного виробництва ринків паперу на внутрішні.

На рис. 3 також представлені зміни в балансі торгівлі папером і картоном, що відбувалися в останні сорок років, що свідчить про незмінне і поступове зростання експорту. Хоча сальдо нормалізованого торгового балансу є невеликим (+10%), вартісний об'єм цієї торгівлі надзвичайно великий, і перевищує загальний вартісний об'єм торгівлі двома іншими основними категоріями продукції.

Окрім росту, що відмічається у Західній Європі, невеликим нетто-експортером паперу і картону в останні 10 років став субрегіон СНД.

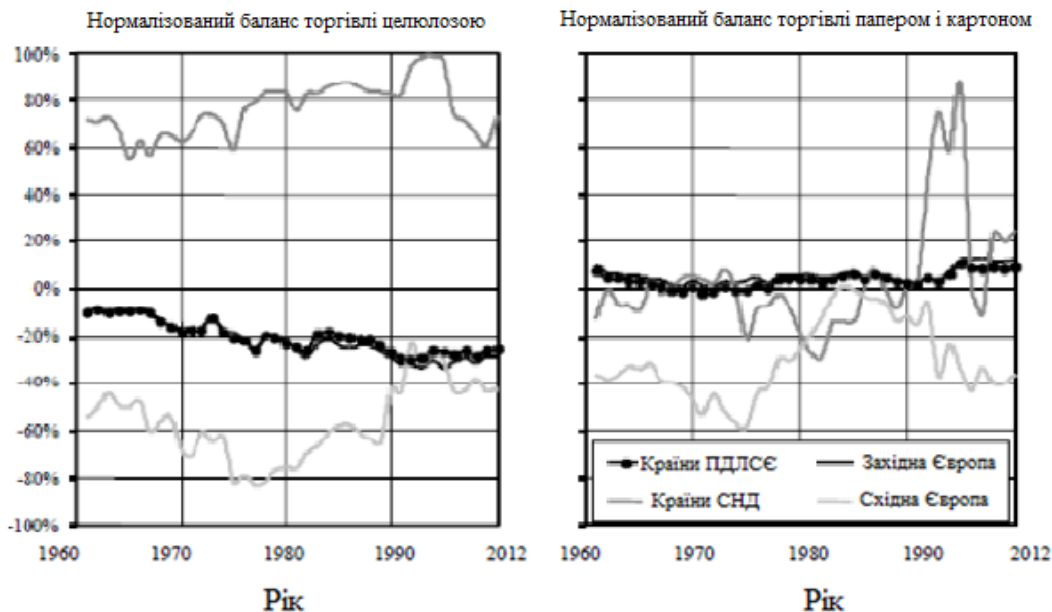

Рис. 3. Довгострокові тенденції у нормалізованому балансі торгівлі целюлозою і виробами з паперу [1]

У Східній Європі вартість імпорту паперу і картону, як і раніше, у два з половиною рази перевищує вартість експорту, у зв'язку з чим сальдо торгового балансу складає приблизно -40%, що, проте, майже не позначається на положенні Європи в цілому, оскільки питома вага обох цих субрегіонів у європейській торгівлі доволі мала.

Ще однією цікавою особливістю європейської торгівлі лісовими товарами є висока питома вага, яку мають в її об'ємі країни самого континенту [2]. Частково це зумовлено тим, що у Європі є країни, які мають у своєму розпорядженні значні лісові ресурси і невеликі ринки, а також країни з великими ринками і обмеженими лісовими ресурсами.

Так, наприклад, у 2010 році 80% європейського експорту лісових товарів у вартісному вираженні припадали на долю інших європейських країн (табл. 1). Окрім цього, 80% об'єму європейської торгівлі припадало на торгівлю між країнами Західної Європи. Західна Європа являє собою найбільшого експортера лісових товарів у інші частини світу (вартість експорту

у 2010 році склала 12,4 млрд євро), однак найбільшою мірою на зовнішні ринки лісових товарів орієнтується субрегіон СНД, 45% експорту якого у 2010 році припадало на неєвропейські країни.

Таблиця 1

Вартість європейського експорту лісоматеріалів у 2010 році (млрд євро)

Регіони-експортери	Регіони-імпортери					
	Західна Європа	Східна Європа	СНД	Європа	Інші країни світу	Усі країни світу
Західна Європа	48,4	3,5	0,5	52,3	12,4	64,7
Східна Європа	3,9	1,1	0,2	5,2	0,7	5,9
СНД	1,5	0,7	0,3	2,5	1,9	4,4
Європа	53,8	5,3	0,9	60,0	15,0	75,0
Інші країни світу	11,8	0,4	0,0	12,2	69,9	82,1
Усі країни світу	65,6	5,7	0,9	72,2	84,9	157,0

Показником міцності торговельних відносин між країнами, регіонами і субрегіонами прийнято вважати індекс інтенсивності торгівлі. Він використовується для визначення того, чи є вартісний об'єм торгівлі якимось конкретним товаром між двома географічними одиницями вище або нижче того, на який можна було б сподіватися, виходячи з їх питомої ваги у світовій торгівлі цим товаром [3].

У табл. 2 наведено індекс інтенсивності торгівлі для експорту лісових товарів кожної європейської країни.

Як того варто було очікувати, виходячи з видатків на перевезення та інших соціально-економічних факторів, індекс інтенсивності торгівлі всередині кожного субрегіону Європи вище, ніж у випадку торгівлі між окремими субрегіонами. Однак, таблиця дозволяє одержати деяке уявлення про інтеграцію європейських ринків лісоматеріалів, що вже відбулася. Наприклад, доволі міцні торговельні зв'язки існують між Східною Європою і субрегіоном СНД, що свідчить про те, що ці субрегіони є один для одного важливим напрямом експорту. Зв'язки ж між субрегіонами СНД і Західної Європи у справжній час не дуже міцні.

Торгівля між країнами Східної Європи є більш активною, ніж торгівля цього субрегіону з двома іншими субрегіонами, однак субрегіон СНД має для Східної Європи майже таке ж велике значення як джерело імпорту, як і країни самого цього субрегіону.

Таблиця 2

**Інтенсивність європейської торгівлі лісоматеріалами у 2010 році
(індекс інтенсивності торгівлі)**

Регіони-експортери	Регіони-імпортери				
	Західна Європа	Східна Європа	СНД	Європа	Інші країни світу
Західна Європа	1,79	1,48	1,25	1,76	0,35
Східна Європа	1,59	5,28	4,51	1,92	0,22
СНД	0,82	4,53	10,34	1,23	0,80
Європа	1,72	1,95	2,04	1,74	0,37
Інші країни світу	0,34	0,13	0,05	0,32	1,58

Окрім цього, інтенсивність торгівлі між Східною і Західною Європою майже така ж, як й інтенсивність торгівлі всередині Західної Європи.

Індекс інтенсивності свідчить про те, що у справі інтеграції секторів лісових товарів різних субрегіонів Європи, особливо в області інтеграції Західної і Східної Європи, уже досягнуто значного прогресу. Ці показники також свідчать про слабкість торговельних зв'язків між іншими країнами світу і Європи, особливо з точки зору експорту у Європу.

Привертають до себе увагу лише торговельні зв'язки між субрегіонами СНД й іншими країнами світу, хоча вони, як і раніше, менш інтенсивні, аніж того можна було очікувати, виходячи з об'єму експорту субрегіону СНД і об'єму імпорту інших країн світу.

Сьогодні вчені прогнозують, що у найближчі 20 років темпи росту ВВП у Західній Європі скоротяться, у той час як темпи росту ВВП у двох інших субрегіонах виростуть через наближення їх показників до Західної Європи[5]. Виходячи з таких прогнозів, споживання і виробництво лісових товарів у Західній Європі будуть мати тенденцію до стабільного зростання, яке поступово сповільниться до кінця цього періоду. Найшвидшими темпами у майбутньому буде рости споживання паперу, в той час як пиломатеріали дещо втратять свою значимість через вповільнення росту споживання. У найближчі 20 років середньорічні темпи росту споживання паперу і картону складуть, як очікується, 2,0%, листових деревних матеріалів – 1,9% і пиломатеріалів – 0,9%.

Темпи росту у Східній Європі і субрегіоні СНД будуть значно вищими, при цьому показники споживання на душу населення у цих двох субрегіонах виростуть до рівня, існуючого у Західній Європі. Частково це викликано відносно високою еластичністю споживання за доходами у цих країнах і високими темпами економічного росту, які, як очікується, будуть досягнуті у майбутньому.

У табл. 3 наведено стисло інформацію за прогнозними темпами росту в усіх субрегіонах.

Таблиця 3

**Прогнозні темпи росту виробництва і споживання лісових товарів
у період 2000–2020 рр. відповідно до базового сценарію**

Товар	Європа	Субрегіони ПДЛІСЄ		
		Західна Європа	Східна Європа	СНД
Виробництво				
- пиломатеріали	2,3%	0,9%	2,3%	5,2%
- листові деревні матеріали	2,7%	1,9%	3,6%	6,0%
- папір і картон	2,6%	2,0%	5,0%	6,1%
Споживання				
- пиломатеріали	1,8%	0,8%	2,4%	5,0%
- листові деревні матеріали	2,6%	1,8%	4,0%	6,2%
- папір і картон	2,9%	2,3%	5,4%	6,0%

Висновки. Прогнози в області виробництва демонструють, що у балансі виробництва лісових товарів у Європі відбудеться помітне зрушення на Схід. Наприклад, річні темпи росту виробництва усіх категорій продукції у Східній Європі перевищать відповідний показник по Західній Європі у два рази, а у субрегіоні СНД – навіть у три рази. Тим не менш, Західна Європа залишатиметься найбільшим виробником усіх лісових товарів у Європі, і у 2020 році на її долю буде припадати 78% об'єму виробництва паперу, 63% об'єму виробництва листових деревних матеріалів і 48% об'єму виробництва пиломатеріалів.

Також зміниться структура торгівлі, при цьому експорт східних країн виросте як в абсолютних, так і у відносних показниках, що буде досягнуто завдяки тому, що країни проводять успішну реорганізацію свого лісового сектору з метою здійснення поставок на розширення ринку в Азії, а також на традиційні європейські ринки.

Список використаних джерел

1. FAOSAT database. Statistical information [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fao.org/publications/fao-depository-libraries/en/>
2. Forest Condition in Europe. 2010 Technical Report of ICP Forests [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icp-forests.org/pdf/TR2010.pdf>
3. Fold S. The development of European forest resources, 1950 to 2000: a better information

base. Geneva Timber and Forest Discussion Paper [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/timber/docs/dp/dp-31>

4. Forestry policies in Europe. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, Italy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.archive.org/stream/forestryolicies034696mbp/forestryolicie>

5. Brown C. The outlook for future wood supply from forest plantations. Global Forest Products outlook Study. Agriculture Organization of the United Nations, Rome, Italy.
